

vijand in het front, de Koning met de andere afdeeling van het leger den vijand in den rug aantasten; zij zouden dan van twee zijden het centrum der Oostenrijksche stelling, op de hoogten van Siptitz, tegelijkertijd bestormen en den slag beslissen.

Het plan was voortreffelijk, maar een misverstand kon het praktische plan doen mislukken. De Koning meende, toen hij den donder van het kanon uit de verte hoorde, dat Ziethen den aanval was begonnen, doch het was een vergissing. En Ziethen kon, daar de wind tegen was, het geschut des Konings niet stellig onderscheiden.

Daarom begon de Koning den aanval te vroeg; zijn keuroepen vergoten hun bloed tevergeefs, en met gescheurde gelederen, na de zwaarste verliezen, moest de Koning, met de wanhoop in het hart, den aanval opgeven.

Hij was geslagen, hij trok terug naar Neiden, en bracht den bangsten nacht van zijn leven door in het kleine kerkgebouw van het dorp. Zijn onrust vermeerde elk oogeblik; hij was nog steeds zonder tijding van Ziethen; bij het licht van een kaars schreef hij zijn testament, en toen de grauwe Novembermorgen daagde, sprong hij, slechts door een adjudant vergezeld, in het zadel.

„Majesteit!” zeide de adjudant, terwijl ze nog geen honderd passen hadden gereden, „ginds nadert een ruiter!”

Nu zag de koning den ruiter ook: het was een Zieithensche huzaar, kenbaar aan zijn witten ruitermantel.

Doch het was meer dan een gewoon huzaar — het was Ziethen zelf.

„Majesteit!” zeide de generaal, „ik heb u te rapporteeren, dat de vijand geslagen, en in volle vlucht is!”

De Koning sprong met een vreugdekreet uit het zadel; hij omarmde Ziethen; en beiden weenden.

Ziethen had een zijner beroemdste veldslagen geleverd, en laat in den avond den Pruisischen standaard boven op de moorddadige hoogten van Siptitz geplaat.

Geen jaar later bevond zich de Koning met Ziethen en het leger in de sterk verschanste legerplaats bij Schweidnitz, terwijl een groote overmacht van Oostenrijkers en Russen het kamp omringde.

Op zekeren nacht wandelden beiden over de wallen.

„Ziethen,” zeide de Koning, „we zitten hier opgesloten als een rat in de val — we komen er niet meer uit.”

„Sire!” antwoordde de dappere houwdegen, en hij wees naar de tintelende sterren boven hun hoofd, „God leeft nog, en zal een wonder doen.”

„Hij doet geen wonderen meer, Ziethen!” antwoordde de Koning droevig, doch er was geen spot in dat woord.

„Ja toch, Majesteit — Hij is een God der wonderen!”

Wat gebeurt? De Oostenrijkers wilden, dat de Russen de eerste bestorming zouden doen, doch dezen lieten die eer wondergraag aan hun bondgenooten over. Men kon het over dit punt niet eens worden, en de Russen trokken, toen hun levensmiddelen op waren, weg.

Zoo was de Koning dan opnieuw gered, en Ziethen had gelijk gehad.

Toen dit gebeurde, was Ziethen reeds in de zestig.

Hij is zeven en tachtig jaar geworden; hij is steeds een getrouw belijder gebleven van onzen Heere Jezus Christus, en in dit geloof is hij zacht en kalm ontslapen, om in te gaan in de vreugde zijns Heeren.

L. P.

VARIA.

Juist?

Toen Mr. Grijslim, advocaat, ging sterven, liet hij het gekkenhuis zijn goed'ren erven; Van zotten, sprak hij, is mijn geld gekomen, 't Zij billijk ook door hen teruggenomen.

A. J. H.

Van „tande stelen” — en meer.

In mijn jongen tijd ontstond eens tusschen ettelijke Nederlandsche taalgeleerden een geschil, dat tot heel wat schrijvens en wrijvens aanleiding gaf.

Een hunner had getracht den inhoud weer te geven van een oud handschrift. In dat geschrift werd o.a. gesproken van een jong, onervaren meisje, dat in aanraking kwam met een man van slecht karakter. Den schijn aannemend van haar lief te hebben, legde hij het er op toe, haar ongelukkig te maken. Ondanks alle waarschuwing, luisterde zij naar den verleider, en eindelijk kwam het zóó ver, gelijk het handschrift zegt:

„Dat si tande stelen leerde.”

Dit beduidde, blijkens den verderen inhoud, dat zij in haar onheil liep en het beste verloor wat zij bezat.

Nu had dusver niemand ooit van „tanden stelen” gehoord. Ook de geleerde niet, die het handschrift verklaarde. Doch hij legde het ongeveer aldus uit: „Tande stelen” moet een oude uitdrukking zijn voor: iemand het beste ontnemen wat hij bezit; gelijk men ook wel zegt: eer rooven, vriendschap ontstelen, enz. „Tanden stelen” is wat wij noemen: tanden trekken, of figuurlijk: iemand iets ontnemen.

Sommigen mag deze verklaring voldaan hebben, toch niet allen, o.a. niet den beroemde letterkundige Dr. J. van Vloten. Hij was een man, die in alle dingen zijn eigen meening had, — ongelukkig wilde hij ook wijzer zijn dan Gods Woord, — en die wegens zijn heftigheid wel eens Jupiter van Vloten werd genoemd. Toen hij de bewuste verklaring had gelezen, zei hij: „Laat ons zien: „Tande stelen” zal dan beduiden: tanden trekken of iets ontnemen. Dat leerde dus het meisje. Maar uit het vers blijkt, dat niet zij iets stal of ontnam, maar dat haar iets werd ontnomen. Zij stal niet, maar werd bestolen. De verklaring komt dus hierop neer, dat zij leerde *tanden getrokken te worden*. Dat nu is onzin.”

Verscheiden geleerde heeren, die dit lazen, moesten Dr. van Vloten gelijk geven. Maar, zeiden zij, leg *gij* het dan eens uit.

Dit nu kon de geleerde heer wel beproeven, maar niet beloven. Doch hij zette zich aan de taak en de uitkomst was verrassend. Ze kwam hierop neer:

Het geraadpleegde handschrift was blijkbaar niet het oorspronkelijke, maar een afschrift, gelijk die in de eeuwen vóór de boekdrukkunst veel gemaakt werden. De afschrijvers echter begingen dikwijls fouten, ook al omdat zij soms niet begrepen, wat zij schreven. Zoo ook hier.

„Si tande” is denkelijk door onduidelijkheid van het oorspronkelijke voor twee woorden aangezien. Doch het is één woord en moet gelezen worden: *stonde*, d.i. ure, tijd, gelegenheid. 't Wil dus zeggen, het spel ging zoo lang voort, dat „de stonde stelen leerde” of, anders gezegd, de gelegenheid den dief maakte.

Zoo lei Van Vloten het uit; — niemand kon ontkennen, dat alles pleitte vóór zijn uitlegging.

Veel ouder nog is het geschil over de vraag, of de moord op Floris V, in 1296, ook is uitgelokt door zijn leven in overspel met een jonkvrouw, aan het geslacht van Velzen verwant. Immers men leest in de Rijnkroniek van Melis Stoke:

„Ik segghe dat ick weet wel,
Dat die graeve hielt over spel,
Want hij loech, dat weet ick wel.”

Maar — schijn bedriegt.

Want even verder lezen we, dat men iets hield „over droom.”

Blijkbaar staat „over” hier voor: „voor,” gelijk nog wel gehoord wordt. Zoo is dan ook het eerste vers te lezen:

„De graaf hield het voor spel.” Wat ook past bij het volgende: „hij loech” (lachte). Zoo blijkt de juiste beteekenis.

De verbeteringen of ophelderingen, waarvan we hier spreken, liggen op het gebied der zoogenaamde *Tekstcritiek*. Die wetenschap bedoelt in twijfelachtige gevallen uit te maken wat de juiste lezing is, op te helderen wat duister schijnt in woord of zinsbouw. In één woord, overal waar dit noodig is wil zij vinden, hoe een werk *er oorspronkelijk heeft uitgezien*, toen het uit de hand des schrijvers kwam. Of een boek letterkundige waarde heeft of niet, of het mooi of leelijk, goed of slecht is, dat ligt *buiten* den kring der tekstcritiek. Het oorspronkelijke te critiseeren, is dus niet haar doel; alleen vast te stellen, door vergelijking der handschriften, hoe dat oorspronkelijke luidde.

De tekstcritiek is een nog betrekkelijk jonge wetenschap, al is ze altijd min of meer beoefend. Vooral in den laatsten tijd heeft zij weer de aandacht van het algemeen getrokken, gelijk te denken was, toen zij zich ook ging bezig houden met de H. Schrift. Bij niet weinigen heeft dit afkeer verwekt, omdat het heeft geleid tot Schriftcritiek.

Tot recht verstand van wat we bedoelen, zal het noodig zijn, reeds nu op te merken, dat de Schriftcritiek of Bijbelcritiek niet alleen wil beoordeelen, of de boeken des Bijbels wel echt, of de brieven van Paulus wel van Paulus zijn, enz.; maar soms ook bijv. wil vaststellen, dat de voorspellingen der profeten *na* de feiten hebben plaats gehad, enz. Helaas! wordt deze Schriftcritiek ook van zich noemende orthodoxe zijde gegeven. Daarbij komt dan nog, dat van ongeloofige zijde een critiek wordt beoefend, die ten doel heeft, de groote hoofdwaarheden der Schrift weg te cijferen, en de heilsfeiten te loochenen.

Een voorbeeld kan hier volstaan:

In Titus II vs. 13 leest men: „Verwachtende de zalige hoop en verschijning der heerlijkheid van den grooten God en onzen Zaligmaker Jezus Christus,” of, zooals Darby vertaalt: „Verwachtende de gelukzalige hoop en verschijning der heerlijkheid van onzen grooten God en Verlosser Jezus Christus.” Hieruit heeft men te allen tijde gelezen, dat Jezus Christus is onze groote God en Zaligmaker. Doch een hooggeleerde ongeloofige tekstcriticus zal het u anders uitleggen! Volgens hem beteekent het, dat wij verwachten, de verschijning der heerlijkheid van God, die ons zalig maakt, en die *verschijning* is Christus. Van Zijn Godheid wordt dan derhalve niet gerept!

Het is alleszins begrijpelijk, dat men van zulke critiek zich met verontwaardiging afwendt. Doch het is verkeerd, en getuigt van kortzichtigheid, daarom de tekstcritiek op zichzelf te veroordeelen. Integendeel, danken wij juist aan haar de goede overzettingen van vroeger, en de nog betere van den laatsten tijd. Hoe verder de kennis en het begrip van 't oorspronkelijke doordringt, hoe beter we onzen Bijbel zullen verstaan. En dáárom moet het ons te doen zijn. — Voor wie weten wil, hoe willekeurig de *Schriftcritiek* handelt, zou mijn boekje „De Calvijn-legende” (ook te vinden in mijn werk „Om de kunst”) kunnen dienen. Maar nog eens, *Tekstcritiek* is iets anders, gelijk we verder zien zullen. Zonder haar zouden we allerlei verschillende lezingen hebben, die tot verwarring moesten leiden, en het gebruik des Bijbels zeker belemmeren. Juist daarom wilden we hier over tekstcritiek eens spreken.

Eer ik echter verder ga, dient opgemerkt, dat we allen in het gewone leven reeds soms „tekstcritiek” oefenen.

Een eenvoudige man schreef mij eens: „Ik ben met mijn *ganzen hart* dankbaar.” De tekstcritiek behoedde mij toen, hem voor een gans te houden! Evenzoo kan de tekstcritiek nuttig zijn, als ik over iemand het dubbelzinnig getuigenis ontvang: „Hij doet niets minder dan luieren.”

„Maar,” zal iemand zeggen, „zijn er dan zooveel duistere plaatsen, verschillende lezingen en onbegrijpelijkheden in boeken en handschriften? En zoo ja, hoe komt dat dan?”

Wat het eerste betreft, zoo kan elk zich overtuigen, als hij b.v. een nu gedrukte uitgaaf koopt van een Grieksch of een Latijnsch schrijver uit de oudheid. In het boek zelf wordt dan de best mogelijke lezing gegeven en de

andere lezingen er als noten bij gezet. De laatste beslaan soms een heel stuk van de bladzijde. Ook in de Bijbeluitgaven in het oorspronkelijke komen telkens zulke „varianten” of verschillende lezingen voor. Elk deskundige weet dat; veelal zijn de verschillen onbeduidend, doch soms ook van beteekenis.

Dit mag nu voor den oningewijde min verklaarbaar schijnen, toch is het zeer begrijpelijk.

Van al de vele boeken en geschriften, die vóór de zesde eeuw na Christus in de oude wereld zijn verschenen, kan men veilig zeggen, dat geen enkel *oorspronkelijk* handschrift bestaat. Wat Plato, Cicero, Horatius en anderen hebben geschreven, bezitten we nog alleen in *afschriften*, die veelal later ook in druk zijn verschenen. Wij hebben geen enkele bladzijde, die door David, Jesaja, Lukas of Paulus *zelf* (met eigen hand) geschreven is. Ook van wat in de latere eeuwen vóór de uitvinding der boekdrukkunst verscheen, is meestal het oorspronkelijke verloren. Zelfs van vele werken, zeer vele, die na 1400, dus toen de drukkunst in zwang kwam, zijn verschenen, zijn de oorspronkelijke handschriften niet bewaard gebleven. Die welke van groote schrijvers nog bestaan, worden vaak met hooge prijzen betaald, al zijn het ook maar gedeelten en brokstukken.

Hoe zijn nu echter de verschillende lezingen, de afwijkingen en fouten ontstaan?

Wanneer de lezer eens de proef wil nemen met het overschrijven van een geschreven stuk, door hem zelf of door een ander, dan zal hij, met verbazing misschien, bespeuren, hoe de meeste menschen zulk een werk niet volbrengen kunnen, zonder een aantal vergissingen en fouten te begaan. Zoo is dan ook te begrijpen, dat een afschrijver somtijds in een geheelen Bijbel — voorwaar geen kleinigheid! — spijt alle moeite en zorg, toch een paar dozijn schrijffouten maakte, en dat te eer, wijl de afschrijver lang niet altijd begreep wat hij schreef. Werd nu een handschrift met fouten weer afgeschreven, dan kwamen er nieuwe bij, en hoe meer de oude geschriften verloren raakten, hoe moeilijker het werd den goeden tekst te herstellen. Ook kon het gebeuren, dat de schrijver later zijn eigen werk verbeterde, of dat anderen dit na hem deden, en dat is bij handschriften niet zoo gemakkelijk uit te maken als bij gedrukte boeken.

Fouten en misstellingen zijn dus zeer begrijpelijk, ook de verschillende lezingen, vooral wanneer een boek in verschillende talen bestaat. Want dan komt er nog bij, dat de overzetters niet altijd juist weergaven wat er stond, of dat zij op eigen gelegenheid aan het veranderen en verbeteren gingen.

Voor de tekstcritiek, die dit alles weer in het reine poogt te brengen, is dus heel veel te doen. En we noemden nog niet alle moeilijkheden.

Men was in den ouden tijd om vele redenen vrij wat zuiniger op het papier — ook werd veel perkament gebruikt — dan tegenwoordig. Niet zelden kwam het voor, dat men b.v. in de vroegste eeuwen van het Christendom een afschrift van een of ander heidensch schrijver nog eens gebruikte, om er een of ander Christelijk betoog op te zetten. Men schreef dan het nieuwe maar over het oude heen (ongeveer als sommige dames de beminnelijke gewoonte hebben, als hun papier vol is geschreven, dwars over de regels heen nog eens aan het schrijven te gaan.) Een zoo behandeld stuk heet een *Psalimpest*.

Men begrijpt nu wat een werk het is, het eerst geschreven stuk ook alleen maar te lezen, uit te maken wat er staat. Men moet vaak langs scheikundigen weg het jongste schrift, als dat gelezen is en overgeschreven, doen verdwijnen, en dan zóó, dat niet tegelijk het onderste wordt uitgewischt. Doch natuurlijk kunnen daarbij allerlei tegenvallers en onheilen voorkomen, zoodat men eerst door veel zoeken, raden en gissen den ouden tekst herstelt.

Ook ziet zulk een oud handschrift er niet altijd zoo net uit als een pak nieuw postpapier uit den winkel. Wel zijn er veel mooie, prachtige handschriften, b.v. van Roomsche misboeken uit de middeleeuwen, maar tal van

oude stukken zien er ook zoo uit, dat een schooljongens-leesboek er nog mooi bij is. 't Papier is vergeeld of vergrauwd, de inkt verbleekt of uitgewischt. Tijd, vocht en slordigheid hebben het hunne gedaan. Vaak ook hebben mieren en boekwormen zich niet onbetuigd gelaten. Ik herinner mij een exemplaar gezien te hebben, dat zoo doorknaagd was, als had men het met honderden naalden doorstoken. Soms ook zijn er stukken uitgescheurd of ontbreekt het verdere, dat blijkbaar zoek is geraakt of afgerukt. Zoo heb ik eens een deel der overzetting van Mattheüs' Evangelie in onze taal overgebracht, dat in het Engelsch was gegeven door den grooten hervormer en martelaar Tyndale. Midden in een hoofdstuk hield het plotseling op. Er was niet meer. In heel de wereld zijn, geloof ik, nog maar een paar exemplaren van die oude uitgaaf te vinden.

Nu is bovendien het letterschrift der oude talen moeilijk te ontcijferen. Dat geldt zelfs, al zijn ze niet in een vreemde taal gesteld. Stukken in het Nederlandsch van vóór de 16e eeuw, in de oude letter, zouden den meesten lezers van „Timotheüs” eenvoudig volslagen onbegrijpelijk zijn. Maar ook zelfs de nog bestaande handschriften, b.v. van Vondel, zou menigen kortweg voor onleesbaar verklaren. En nu is het bij Grieksche en vooral bij Hebreuwsche letters nog vrij wat lastiger dan bij de onze. Wie ooit een Grieksch boek heeft gezien, begrijpt de bekende vergelijking van het schrift met een kurkentrekker. In het Hebreuwsch, met zijn vele punten en teekens, is het natuurlijk nog lastiger. In zulke talen zijn vergissingen en fouten bij het afschrijven dan ook zeer begrijpelijk, maar ook dat de tekstcritiek een ontzaglijke taak heeft, als zij wil uitmaken hoe het oorspronkelijk was.

Dat laatste heeft in der tijd Prof. Borger, wiens roerend schoon — ik herhaal roerend schoon — gedicht „Aan den Rijn” onvergetelijk blijft, op ongedachte wijs ondervonden. Hij zat op een najaarsdag in zijn studeerkamer te Leiden, en las een Hebreuwsch handschrift, dat hem niet geheel duidelijk wilde worden. Er werd geklopt, en binnen trad een schipper, die den wintervoorraad turf geleverd had, en nu kwam afrekenen.

De professor, geheel verdiept in 't geen hij las, verzocht den man te gaan zitten en even te wachten. Dat duurde echter vrij lang, zoodat hij zich eindelijk verstoutte den hooggeleerden heer te vragen, of deze hem ook soms vergat.

Nu was Borger, hoe geleerd en beroemd ook, toch een man die eenvoudig leefde en ook met den geringste kon omgaan. Hij nam het dus den schipper volstrekt niet kwalijk, verontschuldigde zich veeleer, en zei:

„Dat ik je vergat, is omdat ik hier iets heb, dat ik maar niet kan vatten; kom eens hier; je kunt het zelf zien.”

De schipper trad nader, en bekeek het handschrift vol Hebreuwsche letters, waar hij niets van begreep.

„Zie,” sprak Borger op een plek wijzende, „als daar nu twee puntjes stonden, vatte ik het zeer goed, maar nu er drie staan, snap ik er niets van.”

De schipper nam het papier, bekeek het aandachtig, en riep toen:

„Maar dat is geen punt. Dat is een vliegesmetje!” Bij onderzoek bleek, dat de man gelijk had. Zijn tekstcritiek had dienst gedaan!

Men zou misschien meenen, dat na de uitvinding der boekdrukkunst de verschillende lezingen, misstellingen, enz. in een zelfde werk, wel niet meer zoo voorkomen, en dat is ook ten deele zeer zeker het geval. Toch meene men niet, dat de tekstcritiek zich met die latere geschriften in het geheel niet heeft in te laten. 't Is gansch anders.

De Belijdenisschriften der Hervormden bijv., Catechismus, enz. zijn alle geschreven minstens een eeuw na de uitvinding van Coster. Toch is wel bekend, hoe veel moeite bekende godgeleerden zich in de laatste vijftig jaar gegeven hebben, om den zuiveren tekst te ontdekken en vast te stellen. Vondels werken zijn nu pas twee en een halve eeuw oud, en toch blijkt bij elke nieuwe uitgaaf, hoe verschillende lezingen er bestaan. In één daarvan leest men bijv. „bloeien en bosch.” 't Was weer Van Vloten, die aan-

toonde, dat het moet zijn: „bloeiend bosch.” Herhaaldelijk ook moet gegist worden, wat de dichter eigenlijk bedoeld heeft.

Zoo is het ook elders. Bij elke uitgaaf van Shakespeare, die kort vóór Vondel leefde, moet men een keus doen uit een groot aantal verschillende lezingen, en ook zeer vaak als bij Vondel vragen: wat wordt eigenlijk bedoeld? Van het laatste een voorbeeld, voor wie Engelsch verstaat:

Als Macbeth den moord op koning Duncan heeft bedreven, zegt zijn vrouw, dat hij zijn bebloede handen moet gaan wasschen. Macbeth antwoordt, dat het niet zou baten, al wiesch hij ze in de zee. Want het bloed zou er zijn, „making the green one red.” Nu is de vraag: behoort dit *one* bij „green” of bij „red.” Zoo is er velerlei.

Na al het gezegde zal het niemand bevreemden, dat de tekstcritiek zich ook met den Bijbel bezighoudt. Zelfs is zij hier wel allereerst en allermeeest gewenscht en óp haar plaats.

Onze Bijbel toch bestaat uit niet minder dan 66 geschriften, waarvan het oudste minstens 1500 jaar met het jongste in leeftijd verschilt. De oudste afschriften, die wij hebben, zijn toch nog altijd vervaardigd eeuwen na den tijd, waarin het oorspronkelijke werd geschreven. Er kunnen dus misstellingen en vergissingen zijn begaan in het een of ander handschrift. Ook uitlatingen en bijvoegingen zijn mogelijk. Evenzoo verkeerde of gebrekkige vertalingen.

Om het heel duidelijk te maken: bij den uitgever Voorhoeve te Den Haag verschijnt ook een zeer goede vertaling van het N.-Testament, naar den bijgewerkten Griekschen tekst, door den Engelschen godgeleerde Darby, vóór een zestig jaar vertaald in 't Nederlandsch, door H. C. Voorhoeve Jzn. Als de lezer nu deze vertaling raadpleegt, wat dikwijls veel licht verspreidt, zal hij opmerken, dat er hier en daar iets anders staat dan in onze Statenvertaling. Hoe komt dat? Eenvoudig omdat voor die twee vertalingen twee verschillende lezingen van 't oorspronkelijke zijn gebruikt. (De voorrede van deze vertaling van het N.-Testament is hierbij hoogst lezenswaard.)

Wil men de H. Schrift vertalen, of zooveel mogelijk nauwkeurig de bedoeling weten, dan dient er een keus gedaan, en uit de verschillende handschriften de meest juiste tekst vastgesteld. Dit nu doet de tekstcritiek. Zij is dus niet iets nieuws. Want toen men in de zestiende eeuw, tijdens de Hervorming, alom den Bijbel ging vertalen, moest men ook eerst uitmaken, welke oorspronkelijke tekst de beste was. Men kende toen nog geen twintigtal handschriften, die verschilden, en verkreeg uit dezen een tekst, die later den gewichtigen naam ontving van *textus receptus*, d.i. aangenomen tekst, die algemeen voor den besten gold, en dan ook aan de vertalingen van dien tijd ten grondslag ligt. (Daar ik hier beknopt moet zijn, verwijs ik voor bijzonderheden naar het uitnemend, hier vroeger besproken boek van den heer J. N. Voorhoeve: *Van de ingeving der Schrift*, eveneens in Den Haag verschenen.)

In de eeuwen, die nu volgden, werden op het gebied der talen, der oudheden en der uitlegkunde, niet alleen allerlei ontdekkingen gedaan, maar leerde men ook tal van nieuwe handschriften, enz. kennen, meest van enkele gedeelten des Bijbels. In het geheel kan men er thans zeker 600 raadplegen. 't Is begrijpelijk, dat dit de taak der tekstcritiek zeer verzwaart, maar ook, dat er vrij wat gebleken is verandering of verbetering te behoeven. We bezitten thans een veel zuiverder tekst dan vóór drie eeuwen. Vandaar dat in de meeste Protestantsche landen nieuwe Bijbelvertalingen zijn verschenen, en wie bijv. het bovenvermeld N. Testament getrouw raadpleegt, zal zelf zien, hoe nuttig een nieuwe overzetting kan zijn. Begrijpelijkerwijs wordt daarop reeds lang ook in Nederland van vele zijden aangedrongen. En 't is zeer te betreuren, dat het nog niet tot een nieuwe, voor het algemeen bruikbare overzetting is gekomen.

Er zijn natuurlijk zeer moeilijke gevallen. En hoe de Tekstcritiek daarbij weet te dienen, vaak met vrucht, kan

hier uiteraard niet omschreven. Maar de uitkomsten kan elk zien. Hoe dikwijls hoort men trouwens een leeraar, tot verduidelijking van den tekst, zeggen: „Eigenlijk staat er,” enz.

Even natuurlijk worden echter niet altijd de moeilijkheden opgelost, of door allen gelijkelijk behandeld.

Zoo laat Darby de bekende woorden uit 1 Joh. 5 : 7 : „Want drie zijn er, die getuigen in den hemel,” tot „op de aarde” weg. Onze Statenvertaling heeft ze. Toch wilde Ds. S. van Velzen, een van de vaders der „Afscheiding” (1834) dezen tekst nooit als afdoend bewijs laten aanvoeren, omdat hij betwistbaar is.

Zoo neemt Darby Joh. 5 : 4 en 5 van „wachtende” tot „bevangen was” nog op, maar voegt er bij in een noot, dat die verzen in vele handschriften ontbreken. Dächsel verwerpt ze echter beslist als een invoegsel, terwijl Da Costa ze wil behouden zien.

Men ziet dus wat al moeilijkheden, maar ook, hoe van beslist geloovige zijde een tekstcritiek geoefend is en wordt, die niet verkeerd, maar nuttig is. Niemand zegge dus: „Ik houd mij maar bij het oude,” of: „Het staat er toch eenmaal zoo.” Want dat is een dwaze redeneering, gelijk we zagen. Terecht zegt de voorrede der vernoemde vertaling van 't N. Testament: „Allen, die de Schrift als Gods Woord waardeeren, zullen er prijs op stellen, dat Woord zoo zuiver mogelijk te bezitten.”

A. J. HOOGENBIRK.

Aardrijkskundig Prijsraadsel.

1. Een Nederlandsche bezitting in Amerika.
2. Een Nederlandsche provincie.
3. Een stad nabij de kust der Zuiderzee.
4. Een Nederlandsch visschersdorp.
5. Een Nederlandsche fabrieksstad.
6. Een eiland in de Molukken.
7. Een Nederlandsche vesting.
8. Een van de kleine Soenda-eilanden.
9. Een stadje in Zeeland.
10. Een eiland in de buurt van Soematra.
11. Een Nederlandsche handelsstad.
12. Een Nederlandsch meertje.
13. Een Noord-hollandsch dorp.
14. Een stadje in Noord-Brabant.
15. Een nieuw Nederlandsch dorp.
16. Een stad in Overijsel.
17. Een Zuid-hollandsch dorp.
18. Een stad aan de Noordkust van Java.

De 18 aanvangletters geven van boven naar beneden den naam van een Nederlandsch dichter.

Oplossingen in te zenden vóór 1 Maart aan de Redactie Dunne Bierkade 17, **Den Haag**. Op de enveloppe schrijven men: Prijsraadsel Timotheüs.

Drie prijzen worden beschikbaar gesteld.

1. Vorstinnen uit het Huis van Oranje, met fraaie platen in artistieke band. Prijs f 6.75.
2. Miller. Algemeene Kerkgeschiedenis. Drie deelen, gebonden Prijs f 5.—.
3. Fruin. Tien jaren uit den Tachtigjarigen oorlog. Gebonden. Prijs f 2.50.

Ditmaal stellen we bovendien een prijs beschikbaar voor inzenders van buiten Europa. Hun geven we natuurlijk meer tijd, en wel: Uit Amerika en Z.-Afrika tot 15 April, uit Oost-Indië tot 15 Mei. De prijs voor deze inzenders zal zijn: Miller. Algemeene Kerkgeschiedenis.

Komt zelfmoord onder de dieren voor?

Alleen het woord zelfmoord doet ons al huiveren. Er gaat tegenwoordig bijna geen dag voorbij, of men leest van menschen, die zichzelf het leven benemen, dat leven, dat God hun geschonken heeft en waarop God ook alleen recht heeft om het terug te nemen. Hoe meer het ongeloof toeneemt, des te grooter wordt het aantal zelfmoorden. En geen wonder! Zoodra men alles *natuurlijk* wil uitleggen, aan geen schepping meer geloofd en ook het Goddelijk bestaan loochent, is er ook geen sprake meer van een eeuwigheid, van een leven na dit leven. En een natuurlijk gevolg is, dat men, als het leven veel moeilijkheden brengt, er een einde aan maakt door het leven af te snijden.

Zelfmoord komt alleen bij de *menschen* voor. Er zijn verder op aarde geen levende wezens, die het vrijwillige uiteinde als laatste toevlucht kennen, en dit is zeer begrijpelijk. Immers bestaan er buiten den mensch geen schepselen, die naar Gods beeld geschapen zijn en die kennis hebben van den dood! Er is geen dier, dat zichzelf, al verkeert het ook in den hoogsten nood, van kant maakt. Men heeft lang gedacht, dat er een voorbeeld was van een dier, dat zelfmoord pleegt. Van den schorpioen wordt gezegd, dat hij zichzelf met zijn stekel doorboort, wanneer men hem bijv. in een brandenden cirkel plaatst. Juist dezer dagen, deelde de bekende entonoloog Fabre in een Fransch tijdschrift de volgende merkwaardige proef mee, waardoor, dunkt mij, genoegzaam het bewijs wordt geleverd, dat ook de schorpioen geen zelfmoord pleegt.

In het midden van een kring van gloeiende kolen plaatste Fabre een groote schorpioen. Zich geheel omringd ziende van een gloeiende massa werd het dier natuurlijk angstig. Het begon te blazen, waardoor de gloed nog heviger werd. Getroffen door de hitte draaide het dier razend in 't rond, zich nu eens vooruit dan weer achteruit bewegende binnen den cirkel. Al woester werd de schorpioen in zijn bewegingen en telkens stootte hij zich tegen de gloeiende massa. Bij elke vernieuwde poging om te ontvluchten, brandde hij zich heviger. Radeloos, woedend, zwaaide hij zijn wapen, kromde het, strekte het uit, legde het neer om het even later met zulk een hevigheid weer op te richten, dat het bijna onmogelijk was, de bewegingen van het dier nauwkeurig gade te slaan.

Nu moest toch eindelijk wel het oogenblik komen, dat het dier een einde maakte aan al die kwellingen door een stoot van den dolk. En werkelijk, in een plotselinge kramp, lag het gekwelde dier opeens in zijn volle lengte onbewegelijk neer. Geen spoor van leven was er meer in te bekennen. Zou de schorpioen dood zijn? Indien hij zich werkelijk had doorstoken, dan kon het niet anders of hij moest een lijk zijn, want zijn eigen vergif is onherroepelijk doodelijk voor hem.

Toen het dier een poosje onbewegelijk had gelegen, lichtte de onderzoeker den schijnodoode bij de scharen op en legde hem neer op frisch zand, en zie, een uur later verrees de doodgewaande even krachtig als vóór de proef.

Hetzelfde werd gedaan met een tweede en derde schorpioen, maar telkens het zelfde resultaat. Uit deze proef blijkt dus duidelijk, dat ook de schorpioen steeds als de eenige dierlijke zelfmoordenaar gekenmerkt, nooit zijn hand, of beter zijn „stekel” aan zijn eigen leven slaat.

J. H. v. R.

DRAAGBARE MASTEN.

MA hebben onze stoombooten niet meer de hooge masten, waarmee vroeger de zeilschepen prijkten, toch is een mast nog altijd een onontbeerlijk voorwerp voor velerlei bezigheid. We hebben maar te noemen de *antennes*, de hooge masten voor de draadloze telegrafie; de palen voor electrische lantarens, die men graag wat hoog in de lucht heeft; en dan vergeten we ook niet, hoe men op de vloot en in het leger gaarne eens in de hoogte gaat, om met een verrekijker den omtrek waar te nemen of den vijand te bespieden. Het is dus van beteekenis, dat men gemakkelijk een hoogen mast kan oprichten, en een Duitsche uitvinder heeft de nijverheid aan zich verplicht door een denkbeeld te geven van een mast, die vlug opgericht kan worden en weer neergelaten, die geplaatst kan worden waar men hem hebben wil en die gemakkelijk kan worden vervoerd.

Om een verplaatsbaren mast te maken van bijv. dertig M. hoogte neemt men zes stalen banden van een paar mM. dik, een tien of vijftien cM. breed en de volle dertig M. lang. Zulke banden kunnen opgerold worden, nemen